

JUSTITSMINISTERIET

Politi- og Strafferetsafdelingen

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 2. oktober 2014
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsbeh: Monica Eimert
Sagsnr.: 2014-0030-2384
Dok.: 1250639

Hermed sendes endelig besvarelse af spørgsmål nr. 1325 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 14. juli 2014. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Karsten Lauritzen (V).

Karen Hækkerup

/

Freja Sine Thorsboe

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 1325 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”Ministeren bedes redegøre for, hvad ministeren agter at gøre for at undgå sager, hvor der skabes usikkerhed om, hvorvidt dømte er udsat for justitsmord? Der henvises til Jyllands-Postens artikel fra d. 8.7: ”Politikere vil have brug af hemmelige advokater kortlagt”.

Svar:

Der henvises i spørgsmålet til en artikel i Jyllands-Posten, der omhandler anvendelsen af særlige advokater i sager om begrænsning af forsvarerens almindelige adgang til aktindsigt og i den forbindelse omtaler en konkret straffesag.

Justitsministeriet har på den baggrund forstået spørgsmålet således, at det vedrører retsplejelovens § 729 c om fravigelse af forsvarerens og sigtedes ret til aktindsigt efter reglerne i retsplejelovens §§ 729 a og 729 b.

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet en udtalelse fra Rigsadvokaten, der har oplyst følgende:

”1. Bestemmelsen i retsplejelovens § 729 c blev indsat i retsplejeloven ved lov nr. 436 af 10. juni 2003 (Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet), som en videreførelse af en allerede gældende bestemmelse. Det følger af bestemmelsen, at retten efter anmodning fra politiet kan bestemme, at forsvarerens og den sigtedes almindelige adgang til aktindsigt fraviges, hvis det er påkrævet af en række nærmere angivne hensyn.

De hensyn, der kan begrunde, at retten til aktindsigt fraviges, er hensynet til fremmede magter, til statens sikkerhed, til sagens opklaring, til tredjemands liv eller helbred, til efterforskningen af en anden verserende sag vedrørende alvorlig kriminalitet og til beskyttelse af fortrolige oplysninger om politiets efterforskningsmetoder.

Det fremgår af bestemmelsen, at der kun kan træffes afgørelse om at fravige adgangen til aktindsigt, hvis fravigelsen ikke vil medføre væsentlige betænkeligheder for varetagelsen af sigtedes forsvar, jf. § 729 c, stk. 2.

Inden retten træffer afgørelse om, hvorvidt en begæring om begrænsning i adgangen til aktindsigt skal tages til følge, skal der beskikkes en særlig advokat for den sigtede, og advokaten skal have lejlighed til at udtale sig, jf. § 729 c, stk. 5.

Den særligt beskikkede advokat har således til opgave at varetage den sigtedes interesser under behandlingen af spørgsmålet om undtagelse af materiale fra forsvarerens adgang til aktindsigt og har i den forbindelse samme adgang til politiets materiale, som den sigtedes forsvarer normalt ville have haft.

Rettens afgørelse træffes ved kendelse, hvori de konkrete omstændigheder i sagen, der begrundet fravigelsen af forsvarerens aktindsigt anføres. Den særligt beskikkede advokat kan kære rettens kendelse om fravigelse af forsvarerens adgang til aktindsigt til landsretten.

Vægtningen af de hensyn, der har begrundet fravigelsen af forsvarerens ret til aktindsigt, kan ændre sig under efterforskningens forløb, ligesom betydningen for varetagelsen af sigtedes forsvar af, at forsvareren ikke kender materialet, kan ændre sig. Politiet er forpligtet til af egen drift at udlevere de undtagne akter til forsvareren, hvis der ikke længere er grundlag for at begrænse aktindsigten.

Når efterforskningen er afsluttet, og det er fastlagt, hvilke beviser der skal føres under hovedforhandlingen, skal retten på ny tage stilling til, om det fortsat er påkrævet at begrænse forsvarerens aktindsigt. Den fornyede prøvelse skal tillige sikre, at det ikke medfører væsentlige betænkeligheder for varetagelsen af tiltaltes forsvar at undtage materialet fra forsvarerens adgang til aktindsigt under og efter hovedforhandlingen. Politiet skal af egen drift indbringe spørgsmålet om fortsat fravigelse af forsvarerens adgang til aktindsigt for retten, hvis hele materialet ikke udleveres til forsvareren.

Det materiale, der i givet fald undtages fra adgangen til aktindsigt, kan ikke anvendes af anklagemyndigheden som bevis under hovedforhandlingen i straffesagen mod den tiltalte. Det følger endvidere af retsplejelovens § 60, stk. 5, at den dommer, der har truffet afgørelse om at undtage materiale fra aktindsigt, ikke må deltage som dommer under hovedforhandlingen. Herved undgås det, at dommeren på grund af sit forudgående kendskab til sagen har oplysninger, som forsvareren ikke kender.

2. Jeg kan oplyse følgende om anvendelsen af retsplejelovens § 729 c:

Som det fremgår senest af besvarelsen af spørgsmål nr. 102 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg (2013-2014), registreres afgørelser om anvendelse af retsplejelovens § 729 c om fravigelse af forsvarerens og den sigtedes almindelige adgang til aktindsigt ikke særskilt i politiets sagsstyringssystem (POL-SAS).

Rigsadvokaten foretog imidlertid i 2010 til brug for besvarelsen af spørgsmål nr. 227 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg (2010-2011) en høring af 6 politikredse om erfaringerne med anvendelsen af retsplejelovens § 729 c.

Rigsadvokaten anmodede endvidere i 2013 til brug for besvarelsen af spørgsmål nr. 847-849 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg (2012-2013) samtlige politikredse om en udtalelse vedrørende antallet af afgørelser truffet af retten i medfør af retsplejelovens § 729 c, stk. 1, inden for de seneste 2 år samt oplysninger om, i hvilken type af sager afgørelserne typisk er truffet.

Det fremgik af udtalelserne, at hovedparten af politikredsene anslog, at bestemmelsen alene havde været anvendt i 1-5 tilfælde inden for de seneste 2 år. En politikreds anslog, at bestemmelsen havde været anvendt i 8 tilfælde inden for de seneste to år. Københavns Politi, der også omfatter Task Force Øst, anslog, at bestemmelsen havde været anvendt i ca. 55 tilfælde inden for de seneste to år. Samlet havde retterne ifølge politikredsene udtalelser inden for de seneste 2 år truffet ca. 90 afgørelser i medfør af retsplejelovens § 729 c, stk. 1.

På baggrund af udtalelserne var det Rigsadvokatens indtryk, at de fleste af afgørelserne, anslået i størrelsesordenen 2/3, var truffet i sager om alvorlig kriminalitet med tilknytning til rocker-/bandemiljøet, og at det navnlig var hensynet til sagens opklaring, jf. § 729 c, stk. 1, nr. 3, hensynet til tredjemands liv og helbred, jf. § 729 c, stk. 1, nr. 4, hensynet til efterforskningen af en anden verserende sag, jf. § 729 c, stk. 1, nr. 5, og hensynet til beskyttelse af fortrolige oplysninger om politiets efterforskningsmetoder, jf. § 729 c, stk. 1, nr. 6, som har begrundet undtagelsen fra adgangen til aktindsigt.

Københavns Politi, der behandler mange store sager om bl.a. organiseret kriminalitet, herunder med tilknytning til rocker-/bandemiljøet, bemærkede, at bestemmelsen i retsplejelovens § 729 c udgør et meget væsentligt og nødvendigt værn til beskyttelse af de ofte meget sensitive oplysninger, der foreligger i sager om grov kriminalitet.

Københavns Politi oplyste i den forbindelse, at bestemmelsen i retsplejelovens § 729 c hovedsagelig anvendes i sager vedrørende alvorlig personfarlig kriminalitet forøvet i rocker-/bandemiljøet, herunder sager om drab, drabsforsøg, grov vold, fareforvoldelse mv. Herudover anvendes bestemmelsen i sager vedrørende grove overtrædelser af narkotika- og våbenlovgivningen. Københavns Politi anførte også, at bestemmelsen i § 729 c anvendes i de undtagelsestilfælde, hvor et forsvarerpå-

læg efter retsplejelovens § 729 a, stk. 4, vurderes ikke at være tilstrækkeligt i den konkrete sag.

Politikredsens udtalelser indeholder ikke nærmere oplysninger om, i hvilket omfang der er sket domfældelse i de sager, hvor der er sket begrænsning af forsvarerens aktindsigt. Københavns Politi har til brug for denne udtalelse oplyst, at der sker domfældelse i langt hovedparten af de sager, hvor der rejses tiltale, herunder også i de sager, hvor der under sagens efterforskning har været begrænsninger i forsvarerens aktindsigt. I hovedparten af de sager, hvor der rejses tiltale, vil det materiale, som har været undtaget fra forsvarerens aktindsigt, blive udleveret inden hovedforhandlingen. I særlige tilfælde er det imidlertid fortsat påkrævet at undtage oplysninger fra forsvarerens aktindsigt under og efter hovedforhandlingen eksempelvis af hensyn til kilders liv og helbred, hemmeligholdelse af politiets efterforskningsmetoder eller af hensyn til anden verserende efterforskning, hvilket også kan være tilfældet i sager, der afsluttes uden tiltalerejsning.

Jeg kan tilføje, at anvendelsen af retsplejelovens § 729 c løbende drøftes i anklagemyndighedens netværk om organiseret kriminalitet, hvor alle politikredse og statsadvokater er repræsenteret, med henblik på at følge erfaringerne med bestemmelsens anvendelse i praksis, ligesom bestemmelsens anvendelse har været drøftet på det seneste kontaktudvalgsmøde mellem Rigsadvokaten og forsvarsadvokaterne (Advokatrådet og Landsforeningen af Forsvarsadvokater).

3. I spørgsmål nr. 1325 henvises til en artikel i Jyllands-Posten, som omtaler en konkret straffesag. I den straffesag, som omtales i artiklen, blev 3 personer i byretten idømt henholdsvis fængsel i 3 år, 6 år og 6 år primært for besiddelsen af 2,5 kg kokain, mens en person blev frifundet. I forbindelse med efterforskningen havde politiet den 5. december 2011 anmodet byretten om, at forsvarernes adgang til aktindsigt blev begrænset. Anmodningen var begrundet i hensynet til efterforskningen mod en række personer, der var mistænkt for narkotikakriminalitet, herunder personen B. Byretten tog ved kendelse af 4. januar 2012 politiets anmodning til følge, og denne kendelse blev stadfæstet af landsretten. Byrettens kendelse byggede på de oplysninger, som retten havde fået af politiet den 5. december 2011. Af disse oplysninger fremgik det imidlertid ikke, at dele af efterforskningen, herunder mod B, var indstillet.

Uanset at efterforskningen af en del af sagen var afsluttet, udleverede politiet ikke af egen drift de udeholdte akter til forsvarerne, og politiet indbragte heller ikke spørgsmålet om, hvorvidt de pågældende akter fortsat skulle være undtaget fra forsvarernes aktindsigt under hovedforhandlingen, for retten. Endvidere blev B under hovedforhandlingen i byretten afhørt

under vidneansvar, selv om han ikke havde pligt til at udtale sig.

Vestre Landsret udtalte, at det ikke kunne udelukkes, at fejlene havde været af betydning for byrettens vurdering af skyldsspørgsmålet. Landsretten ophævede derfor byrettens dom og hjemviste sagen til fornyet behandling. Der henvises til Vestre Landsrets dom trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 2013, side 893. Det bemærkes, at landsretten ikke har taget stilling til skyldsspørgsmålet i sagen i den forstand, om personerne skulle have været dømt eller frifundet.

Sagen gav i øvrigt anledning til, at statsadvokaten over for politikredsen indskærpede reglen i § 729 c, stk. 4, 2. pkt., om, at retten, når efterforskningen er afsluttet, skal vurdere spørgsmålet om at opretholde en eventuel begrænsning i forsvarerens aktindsigt. Det blev også indskærpet, at alle relevante oplysninger af væsentlig betydning for en straffesag skal fremlægges i forbindelse med en begæring om undtagelse af materiale fra forsvarerens aktindsigt. Endvidere påtalte statsadvokaten, at det ikke ved retsmødet den 5. december 2011 blev oplyst, at efterforskningen i sagen mod B var indstillet.

4. Jeg vil afslutningsvis understrege, at politiet og anklagemyndigheden er meget opmærksomme på, at undtagelse af materiale fra forsvarerens og sigtedes almindelige adgang til aktindsigt må have undtagelsens karakter, og at der kun bliver fremsat begæring herom, når det eller de hensyn, der ligger til grund for begæringen om undtagelse, er af væsentlig betydning. Det er i hvert enkelt tilfælde retten, som efter en konkret vurdering af sagens omstændigheder tager stilling til, om betingelserne for at begrænse forsvarerens aktindsigt er til stede eller ej, og som nævnt ovenfor medvirker en særlig beskikket advokat ved behandlingen af spørgsmålet om at begrænse aktindsigten.

Det er væsentligt, at politiet og anklagemyndigheden – hvis der sker begrænsning af forsvarerens aktindsigt – hele tiden er opmærksomme på, om betingelserne for at begrænse aktindsigten fortsat er til stede, og at spørgsmålet i givet fald forelægges for retten på ny, hvis der rejses tiltale i sagen, og der fortsat vurderes at være grundlag for at begrænse aktindsigten, jf. ovenfor. Det er efter min opfattelse ikke tilfredsstillende, at dette ikke skete i sagen, som er nævnt ovenfor i pkt. 3, og jeg har noteret mig, at statsadvokaten har indskærpet dette over for politikredsen.

Som anført i tidligere besvarelser af spørgsmål fra Folketingets Retsudvalg har Rigsadvokaten og Rigspolitiet undersøgt mulighederne for – i sammenhæng med en række andre straffeprocessuelle indgreb – at kunne registrere bl.a. anvendelsen af

retsplejelovens § 729 c særskilt i politiets sagsstyringssystem POLSAS, men en sådan systemændring er indtil videre ikke gennemført.

Muligheden for at kunne foretage en sådan særskilt registrering af forskellige straffeprocessuelle indgreb, herunder begrænsning af forsvarerens aktindsigt, indgår som ønsker til projektet om et nyt sagsstyringssystem i politiet og anklagemyndigheden, som på nuværende tidspunkt dog kun er i en indledende analysefase, og uden at der er taget stilling til det nærmere indhold af et nyt sagsstyringssystem.”

Som det fremgår af Rigsadvokatens udtalelse, er det væsentligt, at politiet og anklagemyndigheden – hvis der sker begrænsning af forsvarerens aktindsigt – hele tiden er opmærksomme på, om betingelserne for at begrænse aktindsigten fortsat er til stede, og at spørgsmålet i givet fald forelægges for retten på ny, hvis der rejses tiltale i sagen, og der fortsat vurderes at være grundlag for at begrænse aktindsigten.

Jeg har noteret mig, at Rigsadvokaten slår fast, at det ikke er tilfredsstillende, at det ikke skete i den konkrete sag, som er omtalt i den artikel i Jyllands-Posten, der henvises til i spørgsmålet, og at dette er blevet indskærpet over for politikredsen.

Jeg har samtidig noteret mig, at det er Rigsadvokatens opfattelse, at politiet og anklagemyndigheden er meget opmærksomme på, at undtagelse af materiale fra forsvarerens og sigtedes almindelige adgang til aktindsigt må have undtagelsens karakter, og at der kun bliver fremsat begæring herom, når det eller de hensyn, der ligger til grund for begæringen om undtagelse, er af væsentlig betydning.

Jeg har endvidere noteret mig, at anvendelsen af retsplejelovens § 729 c løbende drøftes i anklagemyndighedens netværk om organiseret kriminalitet med henblik på at følge erfaringerne med bestemmelsens anvendelse i praksis.